

ХРИСТИЯНСЬКІ ЦІННОСТІ ЯК ЗМІСТОУТВОРЮВАЛЬНИЙ ЧИННИК ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО БУТТЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ: РЕЛІГІЙНО- ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

О. Р. ГАВЕЛЯ, аспірант* кафедри філософії,
ORCID 0000 0003 2599 0269
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**
E-mail: a.gavelia@ukr.net

Анотація. У статті викладені результати теоретико-методологічного аналізу робіт, в яких розкривається зміст християнських цінностей як сенсоутворюючого початку людського буття. Доведено, що аксіологія християнства може вивчатися не лише з позицій теологічного підходу, але і в релігійно-філософському аспекті, що пов'язано з існуванням різних груп християнських цінностей, що входять до їх складу. Релігійна свідомість сучасної молоді розглядається як сукупність відображених цінностей, об'єктивованих у християнській культурі, етиці та естетиці та суб'єктивованих через конфесійну самоідентифікацію особистості.

Ключові слова: релігійна свідомість, цінності, духовні цінності, аксіологія, аксіологія християнства, цінності релігійно-етичного характеру, духовно-моральне буття, релігійно-філософський аналіз, конфесійна самоідентифікація особистості.

Актуальність. Аксіологічні, тобто ціннісні, виміри християнської релігії потрапляють у центр філософського аналізу у зв'язку з новими запитами суспільного і особистісного розвитку молодого покоління, пов'язаними з демократизацією сучасного українського суспільства. Увага сучасних філософів та релігієзнавців до проблеми цінності викликана загалом тими ж факторами, що й їх інтерес до питань гуманізму, особистості, відповідальності тощо. На сьогодні актуальним постає питання дослідження аксіології християнства в контексті біблійних цінностей, в яких відобразилися суб'єктивні особливості світогляду і специфічне ставлення православної, католицької та протестантської конфесій до питань релігії. Розвиток сучасної аксіології також вимагає визначення місця християнських цінностей як основи формування релігійної свідомості сучасної молоді, зважаючи на те, що на сьогодні недостатньо досліджена означена проблематика в релігійно-філософському контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наприкінці XIX – на початку XX століття виникло вчення про цінності, яке дістало назву аксіології [13 с. 368]. З того часу аксіологія інтенсивно розвивалася філософами різних напрямів (феноменологічного, екзистенційного, неотомістського, неопозитивістського та ін.).

Важливі аспекти розуміння змісту аксіології християнства розкриваються в контексті етичної системи В. Соловйова [21], герменевтичної етики

* Науковий керівник – кандидат філософських наук, доцент А. В. Кудін

Х. Гадамера [4], екзистенційної етики К. Ясперса [24], етики життєвого пориву А. Бергсона [2], розуміння морального початку у змісті фундаментальної онтології М. Хайдеггера [10], феноменологічного методу Е. Гуссерля [6], феноменології М. Шелера [20], концепції походження моральності в етиці А. Кропоткіна [14].

В аксіології існують різноманітні класифікації цінностей. На основі філософського аналізу вчені А. Кармін і О. Новікова [9] виділяють фінальні, інструментальні і похідні цінності. Саме фінальні цінності, як вищі цінності та ідеали, найкраще розкривають зміст аксіології християнства. У них у найбільшій мірі відтворена кінцева мета людських устремлінь, наприклад, свобода і сенс життя. Прагнення до них не потребує ніяких обґрунтувань. Інструментальні цінності представляють собою засоби та умови, необхідні для досягнення і збереження фінальних цінностей. Похідні цінності – це наслідки, або прояви інших цінностей, що мають значущість лише як ознаки і символи останніх [9].

Д. фон Гільдебранд, досліджуючи аксіологію християнства, стверджував, що цінності є «не тільки реальностями для людської свідомості, а й одночасно об'єктивними реаліями, актуалізаціями та маніфестаціями самої особистості» [7, с. 204]. Він розділяв онтологічні цінності, які є імманентними об'єкту, і квалітативні цінності, які є трансцендентними об'єкту, що виступає їх носієм: «Будь-яка цінність створеного об'єкта особливим чином відображає Бога, сутність всіх цінностей» [7].

Лоський М. так само відстоював онтологічну теорію цінностей, вважаючи, що «буття є не тільки носієм цінності, воно саме, будучи взято в його значущості, є цінність, воно саме є добром і злом» [16, с. 287]. Будуючи класифікацію цінностей, філософ стверджує цінності абсолютної повноти буття, які уособлює у собі Бог. Насамперед, це – Добро, Істина і Краса. Такі абсолютні цінності він називає самими в собі виправданими. Інші ж цінності можуть розглядатися як добро лише по відношенню до конкретних суб'єктів.

На думку Г. Пирог «...християнське розуміння цінностей потребує їх розгляду виходячи з біблійних текстів і праць християнських теологів, а саме: який зміст вкладає християнське вчення в поняття «цінність», яку систему цінностей пропонує, які цінності в ній мають пріоритет. Християнський персоналізм розташовує цінності відповідно до кількості укладеного в явища блага і вибудовує таку ієрархію соціальних цінностей: індивід – спільне благо – особистість – релігійні цінності – Бог, кожна вища цінність є цільовою причиною нижчої. У цій ієрархії повторюється ціннісна ієрархія створеного світу: на найнижчому рівні цінності – індивід як матеріальна природа людини, на найвищому – Бог, абсолютний критерій і мета існування людини» [18 с. 5].

Християнство визначено вченою нею як самостійна аксіологічна система, в якій функціонують наступні цінності: духовні, особистісні і соціальні [18 с. 5].

Означений підхід дозволяє досліджувати християнські цінності з позицій релігійно-філософського аналізу – як важливу складову аксіології та змістоутворювальний чинник духовно-морального буття сучасної людини.

Онищук С. досліджено християнські цінності в контексті трансформації світоглядних пріоритетів української нації. На його думку «особливе положення в ціннісній ієрархії християнства займає людина. У християнстві сутність людини, її

місце у світі, сенс її життя як центральні світоглядні питання тлумачаться на основі ідеї божественного творення людини і відзначені певними рисами: визначальний вплив надприродного на людину, «божественне одкровення», уявлення про посмертне існування душі, порятунок тощо» [17, с. 83-90].

З позицій філософсько-психологічного підходу В. Желанова та А. Пецанова [25] в системі ціннісних орієнтацій особистості виокремлюють різноманітні компоненти, серед яких визначають наступні релігійні цінності: не вбивай, шануй батька свого, матір свою, не кради, не чини перелюбу. Крім того вчені виділяють: духовні цінності (істина, справедливість), етичні цінності (добро, гуманізм, милосердя), естетичні цінності (краса, гармонія) та ін. [25, с. 118]. Означені релігійні ціннісні містять у собі моральну складову, яка виявляється у світоглядних пріоритетах української нації, в узагальнених уявленнях про сенс і цінності життя, й виступають основою формування свідомості сучасної молоді.

Мета дослідження – вивчення християнських цінностей як змістовтворювального чинника духовно-морального буття і основи формування свідомості сучасної людини з позицій релігійно-філософського аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення. Тлумачення християнських цінностей можливе на основі оцінки явищ із позицій релігійної свідомості. Вони виражаються через відповідні форми, служать нормативною формою орієнтації людини в оточуючому її світі.

Існуючі в релігійному дискурсі ідеї, погляди можуть бути справжніми, істинними і помилковими, але від цього вони не перестають бути цінностями. Всі ідеї у сфері аксіології християнства виконують певну функцію, регулюють ті чи інші відносини людей, виступаючи засобами й об'єктами їх діяльності.

Особливе місце займають культурні здобутки християнства, в яких відобразились цінності інтегрального порядку, створені багатьма поколіннями віруючих людей. Саме тому релігійну свідомість сучасної молоді України необхідно розглядати як сукупність відображених цінностей, об'єктивованих у християнській культурі, етиці та естетиці та суб'єктивованих через конфесійну самоідентифікацію.

Аксіологія християнства не лише узагальнює цінності, які зберігалися впродовж тривалої історії християнства, але визначає способи створення і засвоєння людиною нових ідей та цінностей, можливості реалізації її творчого потенціалу у духовній сфері діяльності та ін. Інакше кажучи, це не просто сума предметів і цінностей, але й процес розкриття здібностей і дарувань людини, формування в неї відповідних ціннісних орієнтацій.

Аксіологія християнства виступає дієвим способом згуртування індивідів спільними ідеями і ціннісними орієнтаціями. За своїм змістом вона пов'язана з загальнолюдськими цінностями, такими як: мир, людське життя, дружба, любов, довіра, уявлення про справедливість, волю, права й обов'язки людей один перед одним, родинні зв'язки, цінності діяльності (праця, творчість, пізнання істини), цінності самозбереження (життя, здоров'я), цінності самоствердження і самореалізації. Вона не втрачає своєї актуальності в умовах сучасного суспільства, адже дозволяє задовольняти духовні потреби людини.

Формування релігійної свідомості сучасної молоді під впливом аксіології християнства, виявляється у її динамічному розвитку, і як наслідок – у соціальній активності віруючих та у їх гуманних суспільних відносинах.

Основою визначення християнством сенсу життя є розуміння людини як образу та подоби Божої. Деякі типові постановки цієї проблеми в історії християнства формуються залежно від можливостей подолання людиною духовної кризи, пошуку себе і власного духовного призначення. Важливими складовими релігійної свідомості сучасної людини є уявлення про щастя та мораль.

Аксіологія християнства в контексті духовного світу особистості постає у плані морального самовдосконалення на всіх рівнях її буття, оскільки процес пізнання людиною оточуючого світу та самої себе нерозривно пов'язаний із свідомістю.

Спільними для представників усіх християнських конфесій є десять заповідей Ісуса Христа, записані в Біблії. Саме тому, найвищою цінністю для християн є любов до Бога, яка має йти від серця. Віруюча людина не може бути байдужою до інших людей. Особливістю християнської аксіології, яка визначає її серед інших релігійних вчень про цінності, є її прагнення спрямувати людину не лише на задоволення власних духовних потреб, але і сформуванню у неї прагнення любити інших настільки щиро, як це можливо по відношенню до самої себе.

Увага аксіології християнства, насамперед, зосереджена на релігійних цінностях, які є основою формування релігійної свідомості сучасної людини. Водночас їх не можна розглядати окремо від культурних, духовних, етичних та естетичних цінностей, в яких також об'єктивована релігійна складова світоглядних пріоритетів української нації.

Проаналізуємо християнські цінності з позицій релігійно-філософського аналізу. Обґрунтування цього поняття знаходимо у праці Л. Баєвої. Автор розуміє їх як «абсолютні духовно-моральні джерела набуття особистістю (людиною) зв'язку з трансцендентним, досягнення вищої форми досконалості, благодаті, спасіння (звільнення), духовного безсмертя, містичного знання» [1].

Важливою є думка Л. Баєвої, що «релігійні цінності, з позиції релігійно-філософського підходу, є абсолютними в силу своєї божественної, а не особистісної природи. Прагнення до них характеризує рівень духовності, моральності особистості, її спрямованість до вищого ідеалу, який зв'язується з трансцендентним, надприродним буттям» [1].

У контексті нашого дослідження важливою є представлена Л. Баєвою класифікація християнських цінностей, які включають: 1. релігійно-онтологічні (Бог, буття, природа (як творіння Бога)); 2. релігійно-антропологічні: людина, душа, свобода волі, віра, надія, любов, благодать, спасіння; 3. релігійно-етичні: благо, любов до ближнього і свого ворога, непротивлення злу, прощення, страждання, мучеництво, святість, чеснота; 4. релігійно-естетичні: краса як вираз Бога в світі, прекрасне як форма добра; 5. релігійно-когнітивні: Святе писмо та Передання, молитовні практики; 6. релігійно-символічні: ікона, богослужіння, молитва, обряди і ритуали; 7. релігійно-соціальні: Церква, християнська громада, предки, соборність, людство» [1, с. 172-173].

Звертає на себе увагу той факт, що на відміну від В. Желанової та А. Пецанова, [25, с. 118], якими етичні та естетичні цінності не включаються до складу релігійних цінностей, Л. Баєва [1, с. 172-173] визначає такі їх важливі складові, як: релігійно-етичні, релігійно-когнітивні, релігійно-естетичні та релігійно-символічні цінності та ін. На нашу думку, саме вони є важливим змістоутворювальним чинником духовно-морального буття сучасної людини.

Отже, вивчення релігійних цінностей в релігійно-філософському аспекті, насамперед, пов'язано з різними групами цінностей, що входять до їх складу. Це уможлиблює дослідження релігійної свідомості сучасної молоді як сукупності відображених цінностей, об'єктивованих у християнській культурі, етиці та естетиці та суб'єктивованих через конфесійну самоідентифікацію особистості.

Вищою християнською цінністю виступає Бог як творець світу, людини і часу. Він володіє всемогутністю, всевіданням, всепрощенням. Цінність Бога виражається і як онтологічна (оскільки він є джерелом миру і людини), і як антропологічна (так як людина уявляє Його образ і подобу), і як етична (пов'язана з тим, що Він вносить в світ мораль і ідею блага) [1, с. 172-173]. У зв'язку з цим, головною чеснотою і першою заповіддю віруючого є любов до Бога, що виступає головним змістоутворювальним чинником її духовно-морального буття. Зазначимо, що найважливішою у християнській аксіології є цінність Бога і любов людини до нього.

Значущим для формування християнських цінностей є образ Христа, який сам являв приклад основних чеснот, починаючи від смирення, і закінчуючи прощенням своїх ворогів. На противагу старозаповітному принципу «зуб за зуб» або «око за око», християнство проголошує нове вчення, згідно якого, люди мають пробудитися від гріховного життя, навчитися прощати і молитися за тих, хто їх ображає. Однією з особливостей аксіології християнства є «любов до ворогів» і всепрощення як способи духовного протистояння і опору злу.

Цінність розуму та інтелектуального знання, яке спільно з добродійним життям становило ідеал античності, в середньовіччі доповнюється цінністю Віри, що дає людині мудрість. Людське самовдосконалення відбувається шляхом служіння Богу, прояву любові до ближніх, милосердя, здійснення добрих діянь, стриманості. Це закладає основи формування релігійної свідомості сучасних християн, яке відбувається, насамперед, шляхом усвідомлення і закріплення цінностей релігійно-етичного характеру.

На думку Л. Баєвої, віра в Божественний суд свідчить про наявність в християнстві цінності справедливості, відплати за здійснені людиною справи. Це сприяє ствердженню ідеалу Добра, Блага у боротьбі божественного і демонічного, духовного і плотського, добра і зла. Однак в ідеалі ця боротьба повинна бути внутрішньою, особистісною та стосуватися лише самого себе [1, с. 173].

Чупрій Л. у своїй роботі «Релігійні цінності як основа розвитку духовності особистості» вказує на те, що релігійні цінності мають безпосередній вплив на духовність людини [3, с. 214].

Це доводить, що релігійні цінності наповнюють змістом духовний світ особистості. Християнські цінності не можна ототожнювати з духовними цінностями, адже зміст останніх залежить від ментальності особистості, від її культурних і релігійних відмінностей. Духовність людини формується також під впливом соціокультурного середовища, в якому вона виховується і здобуває освіту. Водночас установка людини на удосконалення свого духовного світу може спрямовувати її на засвоєння християнських цінностей, які природно увійшли до ментальності українського народу.

Цінності релігійно-етичного характеру задовольняють суспільні й індивідуальні потреби в подоланні суперечностей між поведінкою особи та суспільними інтересами. Моральними цінностями вважаються ті, які відповідають моральним запитам суб'єктів, й приносять їм моральне задоволення. Через

моральні цінності релігійного характеру знаходять своє вираження ідеали, прагнення і почуття віруючої людини.

Важливе значення у процесі реалізації цінностей релігійно-етичного характеру мають моральні орієнтації, що можуть виступати як міра відповідності людським діям, відносинам, соціальним і моральним вимогам релігійних об'єднань і церков. На основі цінностей релігійно-етичного характеру формується нормативно-ціннісна орієнтація особи. У ній є і вимога до того, як оцінювати існуючі явища.

Без регулярного і невпинного задоволення моральних потреб, без відносно постійного залучення до моральних цінностей, без оволодіння ними в людини змінюється психіка, характер її поведінки. Наскільки важлива роль моральних цінностей у житті людини і суспільства, наочно показує сучасна криза моралі.

Важливо, щоб цінності релігійно-етичного характеру були не тільки проголошені, але й осмислені, етично обґрунтовані і привласнені особою через такі поняття як добро і зло, справедливість, щастя, гідність, честь, обов'язок, альтруїзм, гуманізм, благоговіння перед життям, мудрість, мужність, вірність, правдивість, щирість та ін.

Цінності релігійно-етичного характеру є безпосередньо значимими для людини як універсальні зразки, вимоги, ідеали моралі, які мають самостійний статус, схвалюються суспільною думкою і знаходять втілення в праві, релігії, культурі, мистецтві, філософії. Дотримання християнських цінностей, навіть у тоталітарні епохи, виявилось важливою складовою моральності українського народу.

Цінності релігійно-естетичного характеру підкреслюють оцінкову природу відношення віруючої людини до краси цього світу, її уявлення про потойбічний світ, про Царство Боже, в яких особистість виходить із своїх певних бажань та ідеалів.

Важливим у вивченні аксіології християнства як основи формування релігійної свідомості сучасної молоді є здійснення порівняльного аналізу та виявлення можливостей взаємодоповнення релігійного та наукового дискурсів. Адже розвиток сучасної аксіології неможливо уявити без такої важливої складової як християнські цінності.

В аксіології християнства відобразилися особливості світогляду і специфічне ставлення представників православної, католицької та протестантської конфесій до питань релігійних цінностей. У різноманітності міжконфесійних християнських дискурсів виявляються суб'єктивні ознаки свідомості сучасної людини.

Аксіологія християнства стверджує цінність людини та її життя, яке може розглядатися як індивідуальний синтез всіх інших цінностей, що функціонують у суспільстві. Цінність життя є сукупність елементів особистісних орієнтацій, вагоме значення у ствердженні яких має релігійна свідомість людини.

Її формування відбувається під впливом релігійного виховання. Останнє трактується А. Колодним як «форма виховного впливу на особистість, покликанням якої є формування поглядів на релігію як найвищу духовну цінність» [11] Водночас у процесі релігійного виховання має місце певна конфесійна зорієнтованість, світоглядна упередженість щодо релігійних форм свідомості. Як зазначає А. Колодний це пов'язано з тим, що релігійним вихованням «займаються як окремі представники певних конфесій, зокрема

служителі культу, так і спеціально створені для його проведення інституції – місіонерські товариства, чернечі ордени, братства тощо. Цій меті слугують різні релігійні видання, преса, релігійне радіо- і телепередачі» [11]

На думку А. Колодного: «сукупність загальних рис вияву релігійності є духовність українця, яка не ідентифікується з якоюсь конфесійною належністю і вираженістю. Вона виявляється в якійсь підсвідомій впевненості в існуванні чогось надприродного, абсолютного, в Божій всеприсутності» [11]

Ми вважаємо, що перенесення релігійності у сферу індивідуальної, внутрішньої набожності не виключає суб'єктивування власної віри через конфесійну самоідентифікацію. Адже більшість сучасних віруючих християн чітко усвідомлює власну конфесійну належність.

Савчук О. у 2012 році було досліджено ціннісні орієнтації сучасної молоді і встановлено, що їх духовно-моральний потенціал складають загальнолюдські та християнські цінності, моральні норми, які є регуляторами стосунків у суспільстві [19].

Гавріловою Н. зазначається, що «оптимальне розуміння релігійної свідомості, не виключаючи класичні визначення її як певної структурованої або неструктурованої сукупності ідей, поглядів, теорій тощо, враховує необхідність доповнення об'єктивованих у відповідній релігійній культурі норм і правил релігійного мислення й поведінки суб'єктивованими через релігійну та конфесійну самоідентифікацію ознаками релігійності свідомості» [5].

Кадикало А. доводить можливість позитивного використання релігійно-християнської методології «граничного знання» та її морально-етичних засад сучасною наукою. Специфіка міжконфесійних християнських дискурсів визначається нею наступним чином: «Сучасний католицький дискурс репрезентується як такий, що вміщує різночитання і суперечності Біблії. Самі католицькі мислителі пояснюють це різнобічністю підходів, якими користувалися пророки і апостоли для викладу однієї, абсолютної і божественної істини. Сучасний православний дискурс вміщує «екзегетичність» як поєднання буквального розуміння із символічним інтерпретуванням релігійної істини викладеної у Святому Письмі. Біблія визнається як двоїсте творіння, «боголюдської» свідомості Дискурс релігійного типу прирікає до рівноправного пояснення її всіма тими, хто взаємодіє всередині цієї проблеми на даному тематичному полі, тобто свідомості-душі, яка є важливим елементом світогляду та вчення кожної з релігій. ... Постнеокласичному розумінню дискурсу властивий інший підхід до науки: врахування співвіднесення знання про об'єкт не тільки із засобами, але й із ціннісно-цільовими структурами діяльності, передбачаючи експлікацію внутрішньонаукових цінностей і їх співвідношення із цінностями іншого типу (релігійними, суспільними і т. д.)» [8, с. 11-12].

Християни можуть мати різний релігійний досвід і віру у надприродне, тому рівень засвоєння сучасною молоддю України християнських цінностей залежить від того, яким чином вони суб'єктивовані через конфесійну самоідентифікацію особистості та у якій мірі і наскільки вони відкриваються її свідомості.

На думку О. Козловського, існуюча колізія між об'єктивним (релігійні інститути й релігійні традиції, що їх суб'єкт отримує вже сформованими і готовими) та суб'єктивним (світоглядні й емоційно-психологічні складові

релігійного досвіду) аспектами соціального функціонування релігії відтворюють колізію соціальної філософії як такої [12, с.171].

Наша увага зосереджена на релігійній свідомості сучасної молоді України, в якій відображена сукупність цінностей, об'єктивованих у християнській культурі, етиці та естетиці та суб'єктивованих через конфесійну самоідентифікацію. У контексті дискурсу між об'єктивним та суб'єктивним аспектами соціального функціонування релігії виявляються особливості усвідомлення християнських цінностей сучасною молоддю. Суб'єкт може отримувати готові зразки оцінювання явищ, які сформовані в певному соціокультурному середовищі, шляхом узагальненого досвіду. З несвідомого у свідомість індивідів можуть відриватися певні релігійні уявлення у якості архетипів (як колективного несвідомого за К. Юнгом).

Також суб'єктивні аспекти функціонування релігії можуть виявлятися як власні світоглядні й емоційно-психологічні здобутки молодої людини.

Сприйняття судження і почуття людини дозволяють їй значно глибше і повніше створити в своїй свідомості уявлення про божественне. Феноменологія, як її розумів Е. Гуссерль, має розглядати та вивчати структури свідомості та явища, які в ній відбуваються. Водночас цей розгляд повинен відбуватися з точки зору «першої особи». Тобто, явища мають вивчатися не так, як вони постають перед її свідомістю, а так, як вони постають перед свідомістю будь-якої особи [6].

Суть основної ідеї феноменології виявляється через її намагання створити умови для об'єктивного вивчення того, що зазвичай вважається суб'єктивним. Насамперед, це стосується таких проявів свідомості, як сприйняття, судження і почуття. Важливо, що свідомість завжди є усвідомленням чогось, зокрема особливостей свого національного характеру або релігійної приналежності.

У дослідженні К. Вергелеса вказується, що «в суспільному бутті православних народів їх релігія відігравала важливу роль, оскільки вона виступала основним та рушійним цивілізаційним ідентифікатором, визначальним показником належності до східно- або західнохристиянської соціокультурної традиції. В основі формування ментальності цих народів, стало православ'я, яке зумовило становлення особливого типу світогляду і релігійності, відмінного від католицького ставлення до світу, специфічної обрядової системи, естетичних символів вираження віри» [23, с. 13].

Отже, формування аксіологічних засад релігійної свідомості молоді значною мірою залежить від суб'єктивних світоглядних особливостей і орієнтацій представників різних християнських конфесій.

Кислий А. розглядає історичну ретроспективу, сучасний стан і тенденції розвитку релігійної освіти в Україні, яка є одним з дієвих способів формування свідомості сучасної молоді, її морального виховання. На його думку «узгодження світської та релігійної освітніх систем в Україні є закономірним процесом розвитку сучасного суспільства. Вмотивованими напрямками взаємовпливу світської та релігійної освітніх систем в Україні є запровадження християнської етики як навчально-виховної дисципліни у зміст української школи та відкриття загальноосвітніх навчальних закладів під опікою Церкви» [15].

Зростаюча автономія цінностей християнства пов'язана із збільшенням їх авторитетності й впливовості як особливого способу нормативної регуляції,

поширенням моральної оцінки і самооцінки на різноманітні сфери життєдіяльності людей. Вони можуть ставати визначальними, або ж втрачати свою вагомість, регулятивну цілевідповідність.

Одне із завдань морального виховання, визначеного змістом аксіології християнства полягає в тому, щоб навчити людину дорожити своєю честю, берегти добре ім'я і не плямувати її негідними вчинками. Таке поняття, як честь, – є складовою християнської моралі. На нього внутрішньо зорієнтована віруюча людина.

Водночас в умовах сучасного українського суспільства значення християнських цінностей набуває загальнонародного і загальнонаціонального значення. Так, у преамбулі Конституції України, прийнятої у 1996 році, знайшли відображення історичні корені, моральні та релігійні цінності народу. Про їх значення свідчить наступна фраза: «Верховна Рада України від імені Українського народу – громадян України всіх національностей, виражаючи суверенну волю народу, спираючись на багатовікову історію українського державотворення і на основі здійсненого українською нацією, усім Українським народом ...усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішніми та майбутніми поколіннями» [22].

Висновки і перспективи. У результаті теоретико-методологічного аналізу робіт філософсько-релігійного спрямування встановлено, що діяльність українських науковців відзначається інтенсивним дослідженням цінності як сенсоутворюючого початку людського буття. Особливої значущості набуває проблематика аксіології християнства, яка ґрунтується на біблійних цінностях, на традиційній вірі українців у Божу справедливість, на відповідальності за власні вчинки, на активній особистісній позиції і творчому початку людини.

Аксіологія християнства сприяє моральному вдосконаленню молодого покоління України на всіх рівнях буття, оскільки процес пізнання людиною світу та самої себе нерозривно пов'язаний із її свідомістю. Доведена необхідність корекції існуючої аксіосфери для адекватного становлення та розвитку людини і суспільства на основі обґрунтування теоретико-методологічних засад аксіології християнства. В її основу покладено біблійні ідеї і повчання, духовні ідеали, погляди і судження багатьох поколінь віруючих людей, в яких відображена їх віра у надприродне, власні релігійні уявлення, погляди на мораль та ін. Християнські цінності є важливою складовою сучасного аксіологічного вчення, так як пов'язані з багатьма соціокультурними чинниками, традиціями і звичками українського народу, й визначають розвиток особистості і сучасного суспільства.

Виявлений вплив аксіології християнства на формування релігійної свідомості сучасної молоді на основі специфічних і віроповчальних морально-етичних вимог і норм.

References

1. Baieva, L. (2013). K voprosu o sushchnosti khrystyanskykh tsennostei v kontekste fylosofskoho analiza [To the question of the essence of Christian values in the context of philosophical analysis]. Caspian region: economics, politics, culture, 2: 164-173.
2. Berhson, A. (1994). Dva ystochnyka moraly u relyhyu [Two sources of morality and religion]. Moskow, Russia: Kanon, 384.
3. Chuprii, L. (2000). Relihiini tsinnosti yak osnova rozvytku dukhovnosti osobystosti. [Religious values as the basis for the development of personality spirituality] Ukrainian Religious Studies, 13: 34-42.

4. Hadamer, Kh. (1988). Ystyna y metod: Osnovy fylos. Hermenevtyky [Truth and Method: The Basics of Philos. Hermeneutics]. Moskow Russia: Prohress, 704.
5. Havrilova, N. (2007). Relihiina svidomist suchasnoho studentstva v konteksti svitohliadnoho pliuralizmu (na materialakh Ukrainy) [Religious consciousness of contemporary students in the context of ideological pluralism (on materials of Ukraine)]. Kyiv, 192.
6. Husserl, E. Ideas of pure phenomenology and phenomenological philosophy. Available at: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000074/index.shtml>
7. Hyldebrand, D. (2001). Etyka [Ethics]. St. Petersburg, Russia: Aleteiia, 569.
8. Kadykalo, A. (2005). Problema svidomosti u konteksti vzaiemodopovnennia relihiinoho i naukovooho dyskursiv. [The problem of consciousness in the context of complementary religious and scientific discourses]. Institute of Philosophy named G. S. Skovoroda, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv – 19 s.
9. Karmin, A. (2005). Kulturolohiiia [Culturology]. St-Peterburh, Russia: Lan, 928.
10. Khaidehher, M. (2003). Bytye y vremena. [Being and Time]. Kharkiv, Ukraine: "Folio", 503.
11. Kolodnyi, A. Religious education. Ukrainian Religious Encyclopedia. Available at: <https://ure-online.info/encyclopedia/religijne-vyhovannya/>
12. Kozlovskiy, O. (2007). Relihiina svidomist i relihiini praktyky naseleння suchasnoi ukrainy yak predmet sotsialno-filosofskoho analizu [Religious consciousness and religious practices of the population of modern Ukraine as a subject of socio-philosophical analysis]. Kyiv, 171.
13. Kremen, V. (2005). Filosofiia: myslyteli, idei, kontseptsii [Philosophy: thinkers, ideas, concepts] Kyiv, Ukraine: Knyha, 528.
14. Kropotkyn, P., Zhybrova, Y. (1991). Etyka. Proyskhozhdennye y razvytye npravstvennosti [Ethics. The origin and development of morality]. Mosow, Russia: Polytyzdat, 496.
15. Kyslyi, A. (2007). Relihiina osvita v Ukraini yak chynnyk formuvannia suspilnoi morali. [Religious education in Ukraine as a factor in the formation of social morality]. Kyiv, 215.
16. Losskyi, N. (1994). Boh y myrovoe zlo [God and world evil]. Moskow, Russia: Republic, 436.
17. Onyshchuk, S. (2014). Khrystyianski tsinnosti v konteksti transformatsii svitohliadnykh priorytetiv ukrainskoi natsii [Christian values in the context of the transformation of worldview priorities of the Ukrainian nation]. Manager. Bulletin of Donetsk State University of Management, 2: 83-90.
18. Pyroh, H. (2012). Tsinnisna pryroda religii (Aksiologichnyi analiz khrystyianstva) [Valuable nature of religion (Axiological analysis of Christianity)]. Institute of Philosophy named G. S. Skovoroda, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv – 26 s.
19. Savchuk, O. (2012). Dynamika tsinnisnykh orientatsii ukrainskoi molodi [Dynamics of value orientations of Ukrainian youth]. Actual problems of sociology, psychology, pedagogy. 16, 60-67.
20. Sheler, M. (1994). Formalyzm v etyke y materyalnaia teoriya tsennostei [Formalism in ethics and the material theory of values]. Moskow, Russia: Gnosis, 413.
21. Soloviov, V. (1897). Opravdanye dobra, Npravstvennaia fylosofiyia. [Justification of Good, Moral Philosophy]. Moskow, Russia: 725.
22. The Constitution of Ukraine. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80/ed20140222>
23. Verheles, K. (2012). Natsionalne v konteksti suspilnoho buttia pravoslav'ia [National in context of the Orthodox Christian Orthodoxy] Zhytomyr State University named after Ivan Franko, 17 s.
24. Yaspers, K. (1994). Nytsshe y khrystyianstvo [Nietzsche and Christianity]. Moskow, Russia: Medyum, 115.

25. Zhelanova, V. (2008). Teoretyko-metodolohichni aspekty problemy tsinnosti osobystosti Theoretical and methodological aspects of the problem of personality values. Journal of Luhansk Taras Shevchenko National University (Pedagogical sciences), 7: 114-119.

ХРИСТИАНСКИЕ ЦЕННОСТИ КАК СМЫСЛОФОРМИРУЮЩИЙ ФАКТОР ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННОГО БЫТИЯ СОВРЕМЕННОГО ЧЕЛОВЕКА: РЕЛИГИОЗНО-ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ.

А. Р. Гавеля

Аннотация. В статье изложены результаты теоретико-методологического анализа работ, в которых раскрывается содержание христианских ценностей как смыслообразующего начала человеческого бытия. Доказано, что аксиология христианства может изучаться не только с позиций теологического подхода, но и в религиозно-философском аспекте, что связано с функционированием различных групп христианских ценностей, входящих в их состав. Религиозное сознание современной молодежи рассматривается как совокупность отраженных ценностей, объективированных в христианской культуре, этике и эстетике и субъективированных через конфессиональную самоидентификацию личности.

Ключевые слова: религиозное сознание, ценности, духовные ценности, аксиология, аксиология христианства, ценности религиозно-этического характера, духовно-нравственное бытие.

CHRISTIAN VALUES AS A CONTINUITY FACTOR OF THE SPIRITUAL-MORAL BUILDING OF A MODERN HUMAN: A RELIGIOUS PHILOSOPHICAL ANALYSIS

A. Havelia

Abstract. The article outlines the results of the theoretical and methodological analysis of works, which reveals the content of Christian values as meaningful beginning of human existence. Proved that axiology Christianity can be studied not only from the standpoint of the theological approach, but also in the religious-philosophical aspect, which is associated with the existence of various groups of Christian values that are part of their composition. The religious consciousness of modern youth is viewed as a set of reflected values objectified in Christian culture, ethics and aesthetics and subjectivized through confessional self-identification.

Key words: religious consciousness, values, spiritual values, axiology, Christian axiology, values of religious and ethical nature, spiritual and moral being.